

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 1. joulukuuta 2021
(OR. en)

14611/21

AGRI 602

ILMOITUS

Lähettäjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Maatalouden erityiskomitea / neuvosto
Asia:	Hyvän kauppataavan vastaiset käytännöt elintarvikeketjussa – <i>Neuvostossa käytävän keskustelun valmistelu</i>

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena puheenjohtajavaltion tausta-asiakirja "*Hyvän kauppataavan vastaiset käytännöt elintarvikeketjussa*" samasta aiheesta maatalous- ja kalastusneuvostossa 12.–13. joulukuuta 2021 käytävää ministerien keskustelua varten.

**Puheenjohtajavaltion tausta-asiakirja "Hyvän kauppataidan vastaiset käytännöt
elintarvikeketjussa"**

Viljelijöiden aseman parantaminen ja vahvistaminen elintarvikeketjussa on yhteisen maatalouspolitiikan tärkeä tavoite, koska sillä puututaan merkittävään neuvotteluvoimien epätasapainoon elintarvikeketjussa, jossa viljelijät ovat erityisen heikossa asemassa.

Tämän ongelman ratkaisemiseksi on jo toteutettu merkittäviä lainsäädäntötoimia YMP:n puitteissa ja hyväksymällä hyvän kauppataidan vastaisia käytäntöjä koskeva direktiivi¹ vuonna 2019. Näihin toimiin perustuvassa pellolta pöytään -strategiassa hahmotellaan tältä osin vielä lisää toimia. Strategian tarkoituksena on selkeyttää kilpailusääntöjä toimitusketjujen kestävyttä edistäviä yhteisiä aloitteita varten ja auttaa viljelijöitä saamaan kohtuullinen osuus kestävä tuotannon lisäarvosta.

Tämän jälkeen merkittäviä parannuksia on tehty viimeisimmässä YMP:n uudistuksessa ja jäsenvaltioiden tasolla tehdyillä päätöksillä saatettaessa hyvän kauppataidan vastaisia käytäntöjä koskeva direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Uusi YMP vahvistaa viljelijöiden asemaa toimitusketjussa ja parantaa maatalous- ja elintarvikealan kilpailukykyä vahvistamalla alan neuvotteluvoimaa. Uusilla säännöillä vahvistetaan tuottajayhteistyötä, kannustetaan viljelijöitä työskentelemään yhdessä ja annetaan heille mahdollisuus saavuttaa tasapainottava neuvotteluvoima markkinoilla. Viljelijät (ja viljelijäjärjestöt) ja tuotantoketjun loppupäässä heti ennen ensimmäisiä ostajia olevat toimijat voivat esimerkiksi sopia arvon jakamista koskevista lausekkeista, joiden ansiosta viljelijät voivat vaikuttaa hintakehitykseen lähempänä elintarvikeketjun loppupäätä. Kun toimitetaan asetuksen (EU) N:o 1308/2013 148 ja 168 artiklan mukaisen kirjallisen sopimuksen tai tarjouksen kattamia maataloustuotteita, toimituksesta maksettava hinta voidaan laskea yhdistämällä sopimuksessa vahvistettuja eri tekijöitä, mikä selkeyttää tilannetta tuottajien näkökulmasta.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/633, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, hyvän kauppataidan vastaisista käytännöistä yritysten välisissä suhteissa maataloustuote- ja elintarvikeketjussa.

EU:n jäsenvaltioiden oli saatettava **hyvän kauppataivan vastaisia käytäntöjä koskeva direktiivi** osaksi kansallista lainsäädäntöään 1. toukokuuta 2021 mennessä ja sovellettava sitä kuuden kuukauden kuluttua kyseisestä päivämäärästä. Komissio julkaisi äskettäin direktiivin täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa koskevan väliraportin, jossa luodaan katsaus kansallisella tasolla tehtyihin päätöksiin.

Hyvän kauppataivan vastaisia käytäntöjä koskevalla direktiivillä otettiin käyttöön suojelun vähimmäistaso elintarvikkeiden arvoketjussa. Tavoitteena on suojella viljelijöitä, viljelijäjärjestöjä ja muita heikommassa asemassa olevia maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimittajia vahvemmilta ostajilta. Direktiivissä säädetään vähimmäistason yhdenmukaistamisesta laatimalla luettelo kielletyistä hyvän kauppataivan vastaisista käytännöistä ostajien ja tavarantoimittajien välillä maataloustuote- ja elintarvikeketjussa. Siinä säädetään myös direktiivin soveltamisalaa koskevista vähimmäissäännöistä, vahvistetaan tärkeimmät määritelmät sekä säädetään kieltojen täytäntöönpanon valvonnasta ja eri jäsenvaltioiden valvontaviranomaisten välisestä koordinoinnista. Jäsenvaltiot voivat hyväksyä tai pitää voimassa kansallisia sääntöjä, jotka menevät direktiivissä lueteltuja hyvän kauppataivan vastaisia käytäntöjä pidemmälle, edellyttäen että kansalliset säännöt ovat yhteensopivia sisämarkkinoiden toimintaa koskevien sääntöjen kanssa.

Useimmat EU-maat ovat jo saattaneet direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöään, ja kansallisella tasolla tehdyillä päätöksillä on merkittävä vaikutus hyvän kauppataivan vastaisten käytäntöjen torjunnassa. Komissio arvioi raportissaan, että suurin osa näistä jäsenvaltioista ylitti direktiivissä vahvistetun suojelun vähimmäistason mutta noudatti alakohtaista lähestymistapaa. Jäsenvaltioiden välillä on eroja myös liikevaihtoon perustuvien luokkien soveltamisessa. Useimmat jäsenvaltiot ovat täydentäneet direktiivin luetteloa hyvän kauppataivan vastaisista käytännöistä. Valvonnan osalta jäsenvaltiot pitivät oikeudellisen valvonnan sijasta parempana hallintoviranomaisten suorittamaa valvontaa. Suosituimpia täytäntöönpanotoimia ovat taloudelliset seuraamukset ja kieltomääräykset.

Tulevat toimet:

Direktiivissä käsitellään monia hyvän kauppataivan vastaisten käytäntöjen estämiseen elintarvikeketjussa liittyviä kysymyksiä, ja sillä on otettu askel oikeaan suuntaan. Jäsenvaltioiden väliset erot direktiivin täytäntöönpanossa edellyttävät keskustelua jäsenvaltioiden tekemien päätösten taustalla olevista syistä ja siitä, onko nykyinen vähimmäisvaatimusten asettaminen riittävä toimi pitkällä aikavälillä, myös sisämarkkinoiden säilyttämisen näkökulmasta. Lähivuosina nähdään, onko uusien YMP-säännösten ja hyvän kauppataivan vastaisia käytäntöjä koskevan direktiivin täytäntöönpano ollut riittävän tehokasta.

Markkinoiden avoimuuden alalla voisimme toteuttaa lisätoimia ja parantaa liiketoimintaedellytyksiä koko toimitusketjussa. Tavarantoimittajilla on jo hyvän kauppatavan vastaisia käytäntöjä koskevan direktiivin nojalla mahdollisuus pyytää ja saada kirjallisia sopimuksia, jotka kattavat SEUT-sopimuksen liitteeseen I kuuluvat tuotteet sekä mitä tahansa muita tuotteita, jotka on tarkoitettu käytettäväksi elintarvikkeina ja jalostetaan käyttäen SEUT-sopimuksen liitteeseen I kuuluvia tuotteita. On pohdittava, tarvitaanko tällä alalla lisätoimia ja mitä ne voisivat olla.

Tarvitaan selkeää tietoa markkinatilanteesta ja lisäarvon jakautumisesta elintarvikeketjun sidosryhmien kesken. EU:n tasolla on tehty merkittävää työtä **hintaraportoinnin** parantamiseksi, ja tällä hetkellä keskitytään täytäntöönpanoon, jossa jäsenvaltioilla on keskeinen rooli tiedonkeruun osalta. Avoimuuden lisääminen on tärkeää myös, kun otetaan huomioon korkeiden energia- ja tuotantopanoskustannusten mahdolliset vaikutukset maataloustuotteisiin ja hinnankorotuksen välittyminen elintarvikeketjussa loppukuluttajalle.

Hyvän kauppatavan vastaisia käytäntöjä koskevan direktiivin tehokkuus riippuu **lainvalvontaviranomaisten välisestä yhteistyöstä** jäsenvaltioissa ja Euroopan komission kanssa. Valvontaviranomaisten keskinäinen yhteistyö käynnistetään lähikuukausina. Yhteistyö ja tietojen jakaminen parhaista käytännöistä on ensisijaisen tärkeää, jotta riita-asiat saadaan ratkaistua EU:n tasolla. Yhteistyö voi olla ratkaisevan tärkeää tapauksissa, joissa jäsenvaltiot pitävät voimassa tai ottavat käyttöön hyvän kauppatavan vastaisten käytäntöjen torjumiseksi sääntöjä, jotka ovat direktiivissä säädettyjä tiukempia.

Hyvän kauppatavan vastaisista käytännöistä on syytä keskustella laajemmassa yhteydessä ja institutionaalisissa rakenteissa. Arvokkaan panoksen muodostaa Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto "*Kohti oikeudenmukaista elintarvikeketjua*"², jossa luodaan laajempi katsaus aiheeseen. Lausunto laadittiin puheenjohtajavaltio Slovenian pyynnöstä, ja siinä korostetaan myös muita ongelmia ja esitetään joitakin ehdotuksia harkittavaksi.

² <https://www.eesc.europa.eu/fi/our-work/opinions-information-reports/opinions/towards-fair-food-supply-chain>

Edellä esitetyn perusteella ministereitä pyydetään keskustelemaan seuraavista kysymyksistä:

1) Mitä kokemuksia teillä on hyvän kauppataivan vastaisia käytäntöjä koskevan direktiivin saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä tai mahdollisesta soveltamisesta? Oletteko jo havainneet muutoksia maataloustuote- ja elintarvikeketjun eri toimijoiden käyttäytymisessä? Mitkä ovat haasteet hyvän kauppataivan vastaisia käytäntöjä koskevan direktiivin täytäntöön panemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön täytäntöönpanossa?

2) Ovatko nykyiset hyvän kauppataivan vastaisia käytäntöjä koskevaan direktiiviin ja YMP:hen sisältyvät EU:n säännökset, joilla parannetaan viljelijöiden ja heikommassa asemassa olevien tavarantoimittajien asemaa elintarviketuotannon arvoketjussa, mielestänne riittäviä? Jos eivät, mitä lisätoimia tarvitaan, jotta voidaan samalla säilyttää uudistetun YMP:n markkinalähtöisyys?